

одній і тій же соціальній системі співіснують різні, часом суперечливі ціннісні орієнтації.

Таким чином, перспективи формування інформаційного суспільства в Україні пов'язані зі створенням розвинутого інформаційного середовища як сукупності технологічних, соціально-політичних, правових, економічних і соціально-культурних компонентів, факторів і умов. За таких умов особистість розглядається як складне утворення, представлене множиною Я-образів. У процесі розвитку особистості, як результату інтерактивних взаємодій, ускладнюється її структура, що може призвести до кризи ідентичності.

Проаналізувавши сутність сучасного інформаційного суспільства, осягнувши характер соціальних змін в їх безпосередньому зв'язку з трансформацією сфер життєдіяльності особистості, уможливується окреслення образу особистості нового типу, що увібрала в себе й віддзеркалює всі суспільні трансформації. Отже, створено широке поле для подальших наукових розробок проблем особистості у інформаційному суспільстві, котрі більш глибоко можуть розроблятися в рамках інтегрованого підходу.

Половець В. М.

М. А. СКОК – НАУКОВЕЦЬ ТА ОРГАНІЗАТОР НАВЧАЛЬНО-ВИХОВНОГО ПРОЦЕСУ

Минув рік, як нема Миколи Андрійовича. А мені до цього часу здається, що зараз тихо відкривуться двері кімнати, в якій я понад десять років працював на психолого-педагогічному факультеті нашого університету, і зайде Микола Андрійович. Так було майже кожного дня, коли він після обходу аудиторій, в яких відбувалися заняття студентів, проходив до столу, вітався і сідав завжди на один і той же стілець, біля столу. Після традиційного «Як справи?» розпочинав спокійним і врівноваженим голосом викладати своє бачення цих справ. Він був глибоким аналітиком процесів суспільно-політичного життя і як фахівець-психолог добре знав проблеми політології,

соціології і філософії. Маючи неабиякі знання з психології поведінки керівників у ситуації прийняття рішень, він свої теоретичні здобутки завжди намагався підкріпити конкретними прикладами з життя українського політикума. З самого початку проголошення незалежності України, як самостійної, незалежної, соціальної і демократичної республіки, Микола Андрійович приймав активну участь в політичному житті Чернігівщини, спочатку в складі Президії Соціалістичної партії України, а потім на депутатських посадах в органах місцевого самоврядування.

Як науковець Микола Андрійович досліджував тенденції ціннісних орієнтацій, соціалізації особистості, її соціальної адаптації й автономізації. Він продовжував активно працювати над розширенням проблем своєї дисертації «Поведінка керівника в умовах прийняття рішень». Так, окремими публікаціями стали «Прийняття рішень як реалізація здатності людини впливати на хід подій», «Психологія поведінки керівника в ситуації прийняття рішень», «Прийняття рішень в управлінській діяльності» та інші.

Значний вклад в розвиток психологічної освіти на Чернігівщині вніс Микола Андрійович як декан психолого-педагогічного факультету нашого університету. До цієї посади він пройшов складний життєвий шлях, наповнений подіями важливого суспільного значення. Після закінчення середньої школи трудову соціалізацію він упродовж п'яти років проходив на Чернігівському комбінаті синтетичних волокон, після чого навчався на факультеті психології Ленінградського державного університету, який закінчив у 1975 р. Отримавши диплом психолога, Микола Андрійович за покликом юнацької романтики і відповідного запиту звідти відбув на Далекий Схід, де працював психологом на заводі «Зірка» в лабораторії соціально-психологічних досліджень (м. Владивосток). Як соціальний психолог трудового колективу заводу Микола Андрійович відчув потребу в подальшому науковому вдосконаленні свого фаху, поступив до заочної аспірантури своєї «альма-матер» та в 1981 р. захистив дисертацію, отримавши наукову ступінь кандидата психологічних наук.

У 1986 р. М. А. Скок повернувся на Чернігівщину і почав працювати в Чернігівському державному педагогічному інституті імені Т. Г. Шевченка. Тут він пройшов шлях від старшого викладача до доцента, завідувача кафедри, Заслуженого працівника освіти України і декана психолого-педагогічного факультету нашого тепер Національного університету «Чернігівський колегіум». За цей час М. А. Скок проявив себе як здібний організатор навчально-виховного процесу. Він неодноразово наголошував, що головною формою навчального процесу у вищій школі має бути лекція викладача. За способом викладу матеріалу перевагу він надавав проблемним лекціям та лекціям-дискусіям. Глибоко аналізуючи функції лекції він неодноразово доводив мені переваги організаційно-орієнтаційної та методологічної функцій.

Критикуючи недоліки проведення семінарів по Болонській системі навчання в Європі, яку ми у свій час запозичили, М. А. Скок зазначав, що вона не навчає студентів вести розгорнуту бесіду, готувати доповідь, обговорювати реферати, приймати участь у диспутах, удосконалювати, врешті-решт, свою розмовну мову.

За його ініціативи була відкрита спеціальність «Соціологія» на факультеті. У його мріях була ідея утворення інституту психології, соціології і політології в нашому університеті. Разом з нами він переживав мінімальні набори абітурієнтів на перший курс факультету з соціології, намагаючись зрозуміти причини цього явища. Як член державної комісії на випускних екзаменах Микола Андрійович уважно вислуховував студентів. Він не любив переривати відповіді на питання екзаменаційного білету, але кожного разу задавав додаткові запитання. Його завжди цікавили наслідки конкретних соціологічних досліджень, які проводили студенти-випускники на місцевому матеріалі в межах своєї бакалаврської роботи. Спостерігаючи за Миколою Андрійовичем на державних екзаменах, я зробив висновок, що він знав не лише історію соціології та соціальну структуру суспільства, а й глибоко розбирався як в загальних, так і в спеціальних та сучасних соціологічних теоріях.

Як психолог, він мріяв про сучасні психологічну й соціологічну лабораторії на факультеті, їх оснащення, розміщення, забезпечення відповідними кадрами. При проведенні лабораторних і практичних занять студенти мають виконувати відповідно темі практичні дії. Основою успішного виконання цих дій є вміле керівництво роботою з боку викладача, яке здійснюється завдяки інструктуванню студентів протягом всього заняття. Для забезпечення якісного здійснення студентами поставлених завдань, викладач повинен спрямовувати їх увагу на творчий пошук і досягнення бажаних результатів.

У формуванні особистості майбутнього психолога, соціолога чи педагога важливе місце, вважав М. А. Скок, займає виховна робота. Це важливе і складне завдання, розв'язання якого вимагає пошуків і приведення в дію нових форм і методик організації виховного процесу, а також активізації традиційних видів діяльності, збереження досягнень минулого. До таких досягнень він відносив, перш за все, щорічні презентації першокурсників на початку навчального року перед колективом всього факультету, а також дні факультету, які продовжувалися увесь тиждень. За цей час кожна з чотирьох кафедр факультету, у залежності від наукового напрямку, проводила по два заходи для студентів свого факультету. Наприклад, кафедра українознавства, політології і соціології для студентів четвертих курсів проводила зустріч політологів за круглим столом, а для студентів перших курсів – зустріч з визначними діячами літератури і мистецтва. До найбільш ефективних форм організації виховної роботи М. А. Скок також відносив бесіди, лекторії, екскурсії, вікторини, інформаційні години, круглі столи, ділові зустрічі, дискусії, диспути, літературні читання, читацькі конференції, тематичні вечори та вечори відпочинку, свята, обряди, клуби за інтересами, відвідування концертів класичної та популярної музики.

М. А. Скок був переконаний, що поєднання виховної і навчально-методичної роботи вимагає загальнопедагогічний принцип безперервності й наступності, сутність якого полягає в досягненні цілісності й перетворення виховання у процес, що триває усе життя. Навчально-виховна робота у вищій школі, на

Його думку, має формувати в студентів високу культуру, гуманістичний і демократичний світогляд, високі моральні якості, виховувати їх громадянами, інтелігентами, творчими й цілеспрямованими фахівцями. Як декан факультету М. А. Скок вимагав від викладачів запроваджувати методи виховання, зорієнтовані на введення молоді у систему цінностей громадянського суспільства, підготовку її до участі у розв'язанні сьогоденних і перспективних завдань держави щодо управління нею, до виховання функцій трудівника й господаря, керівника й виконавця, громадянського діяча і захисника своєї країни.

Його наукові розвідки свідчать про те, що виховання студентів – це процес творчий, зорієнтований на проблеми, пов'язані зі специфікою вищого закладу освіти, особливостями регіону. У них підкреслюється, що саме ці заклади мають стати школою саморозвитку, самоуправління, самодисципліни, свідомої відповідальності, співробітництва й творчості.

Таким постає у моїй уяві далеко не повний образ М. А. Скока як науковця і організатора навчально-виховного процесу.

Полякова В. І.

СОЦІАЛЬНА ДИСТАНЦІЯ ВЧИТЕЛІВ ЗАКЛАДІВ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ ЩОДО ОСІБ З РІЗНИМИ ТИПАМИ ГЕНДЕРНОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ ЯК ІНДИКАТОР ЇХ ГЕНДЕРНОЇ ТОЛЕРАНТНОСТІ

Однією з соціально-психологічних умов реалізації Концепції нової української школи є забезпечення толерантного, неупередженого ставлення вчителів закладів середньої освіти до учнів незалежно від їх статі, віку та інших характеристик. Водночас, освітня практика і результати емпіричних досліджень (О. Бондарчук, Т. Говорун, О. Кікінежді, Л. Карамушка, С. Максименко, О. Нежинська та ін.) свідчать про поширеність гендерних упереджень серед значної частини вчителів, що, зокрема, може проявитися у дистанціюванні та зневажанні